
SCENELIV

#05 – 2021

Dansk Skuespillerforbunds medlemsblad

TEMA:
Fagre nye streamingverden

INDHOLD

- 4** #LABORATORIET
FRIHED OG LØSREVE ORD
I Teater Får 302's 'Survivors' har dans, rytme og tempo forrang i forhold til den klassiske karaktertegning. Vi er med, når søddryp forvandles til et kunstnerisk udtryk.
- 6-15** TEMA: FAGRE NYE STREAMINGVERDEN
- 6** **NY SITUATION FOR SKUESPILLERNE**
Danske skuespilleres møde med indspilningerne på streamingserier, er et møde med en anderledes form for produktion. Det gælder om at lære nyt, men det gælder også om at lære nyt på rekordtid – men også om at holde fast i sig selv.
- 10** **DANSKE RETTIGHEDER UDFORDRET**
Den måde, de store globale streamingtjenester aflønner på, er anderledes end den danske. I stedet for at få lidt mindre i grundløn og få royalties for hver visning senere, kører for eksempel Netflix med engangsafbetaling. Det kæmper den danske filmbranche for at ændre.
- 13** **STORE INVESTERINGER PÅ VEJ**
Knap en tredjedel af alle Netflix-abonnenter i hele verden har set en tv-serie produceret i Norden. På den baggrund er investeringerne i dansk og nordisk film og tv stigende.
- 14** **OPRÅB FOR LIGELØN**
Løngabet mellem mænd og kvinder i Dansk Skuespillerforbund er på 40 procent. Flere kvindelige skuespillere er begyndt at kræve samme løn offentligt, og inden længe vil Dansk Skuespillerforbund følge tallene til dørs hvert år med friske statistikker.
- 16** KLASSIKEREN
HAMLET
Prinsen af Danmark har nærmest altid været ønskerolle at prøve kræfter med. Stykket er mere end 400 år gammelt og på midtersiden vises et flash-back fra Det Kongelige Teater i sæsonen 1982/83.
- 18** **NYT KOSTUMEMUSEUM**
Landets første permanente museum for kostumer fra film og teater er åbnet i Svendborg. Her findes allerede mange kostumer fra den hjemlige branche, og museet har store planer om skiftende udstillinger – også med udenlandske bidrag.
- 22** **OPGØR MED TAVSHEDSKULTUR**
Der er typisk blevet sparket nedad i filmbranchen, og det er gået ud over de løst ansatte og dem nederst i hierarkiet, hvor også birolleskuespillerne kan ligge. Det skal der nu gøres op med.
- 27** APPLAUS
GITTE SIEM (1954-2021)
Et tilbageblik på Gitte Siem. En komplet skuespiller, der nåede vidt omkring i mange rollefigurer og en skuespiller, der elskede at krøse om kollegerne.
- 28** **DSF STUDIO**
De kommende måneder byder på undervisning i filmskuespil ved Lotte Svendsen og en metodeworkshop med Kamilla Wargo, ligesom der er foredrag om stemmens akustik af Johannes Mannov.
- 29** **MINDEORD KNUD DITTMER (1941-2021)**
Anne Marie Helger skriver mindeord om sin gamle skuespillerkammerat.
- 30** **NY LYD AF GAMMELT TEATER**
Knud Hegermann-Lindencrones lydsamling fra dansk teater i årene mellem 1948 og 1988 har længe ligget i arkiver, men nu er hele samlingen digitaliseret og kan høres på Det Kongelige Bibliotek. Lyden af hele 2700 timers teater.

SIDSTE NYT FRA SoMe

👍 223 💬 1

Stort tillykke til @mikkelboefolsgaard og @anestestovelbaek som i går modtog Lauritzen-Prisen 2021 🙌🙏🥰 #lauritzenfonden #scenekunst #kunstogkultur

FØDELSSDAGE

- **RIKKE BENDSEN**, 10. november 60 år
→ **MADS MICHAEL WILLE**, 10. november 50 år
→ **LIZZI LYKKE**, 10. november 80 år
→ **LARS HØY**, 12. november 75 år
→ **LISE CHRISTENSEN**, 12. november 50 år
→ **TOMOMI YAMAUCHI**, 14. november 50 år
→ **ULLA JESSEN**, 21. november 75 år
→ **SARA-MARIE MALTHA**, 30. november 50 år
→ **JOACHIM KNOP**, 1. december 50 år
→ **LARS MYGIND**, 8. december 60 år
→ **LEIF MAIBOM**, 8. december 70 år
→ **RUTH BREJNHOLM**, 13. december 95 år
→ **THOMAS GULDBERG MADSEN**, 15. december 50 år

SCENELIV #5 – 2021

SCENELIV udgives af Dansk Skuespillerforbund og udkommer 6 gange årligt.

Oplag: 2.800 eks. – Abonnement: 425 kr. årligt

Dansk Skuespillerforbund
Tagensvej 85, 3. sal
2200 København N
Telefon: 33 24 22 00
Mandag-fredag 9-12 og 13-15
dsf@skuespillerforbundet.dk
www.skuespillerforbundet.dk

Artikler, læserbreve og lign. sendes til:
jwj@skuespillerforbundet.dk

Redaktion: Jacob Wendt Jensen (redaktør)
Benjamin Boe Rasmussen (ansvarshavende)

Annoncer sendes til: Jette Rydder,
jr@skuespillerforbundet.dk

På forsiden Sonja Richter og Simon Sears.
Foto Lærke Posselt
Grafisk design: Spine Studio
Tryk: KLS PurePrint

Debatindlæg, anmeldelser, mindeord osv. må maks. fylde 2800 anslag inkl. mellemrum

ANNONCEPRISER OG FORMATER (B × H)
Helside (215 × 280 + beskæring) 10.000 kr.
Bagside (215 × 220 + beskæring) 10.000 kr.
1/2 side (196 × 124) 5.500 kr.
1/3 side – horisontal (62 × 254) 4.000 kr.
1/3 side – vertikal (196 × 81) 3.000 kr.
Visitkort (95,5 × 60) 700 kr.
Små medlemsannoncer (95,5 × 60 mm – 400 anslag inkl. mellemrum): 350 kr.

Annoncemateriale skal afleveres i pdf-format. Alle priser tillægges moms.

Særlige annonceønsker: Kontakt Jette Rydder tlf. 33 24 22 00

Næste nr. af Sceneliv udkommer 17. december

MEDIEPOLITIK ER OGSÅ KULTURPOLITIK

Af Benjamin Boe Rasmussen

C.V. Jørgensens 'Sæsonen er slut' fra 1980 flyder ud af mine højtalere. Coronaen er også slut (i hvert fald som officiel epidemi), selvom vi stadig bruger mundbind og bliver testet på tv- og filmproduktionerne. Det er en ny hverdag, vi er vendt tilbage til.

Hverdag er det også i forbundet, og forude venter en politisk sæson. Vores næste udfordring er genåbningen af det lidet elskede medieførlig fra 2019, og derfor har vi gjort noget nyt. Vi har formuleret en række konkrete ønsker til det mediepolitiske miljø på Christiansborg. Det gør vi, fordi mediepolitik også er kulturpolitik – en kulturpolitik som skal tage ansvar for at værne om vores demokrati. For med den hastighed globaliseringen har, er det helt vildt vigtigt at passe på den danske fortælling, det danske indhold og det danske demokrati.

Bare rolig! Jeg er ikke gået hen og er blevet nationalromantiker, men lad mig forklare, hvorfor vi bruger så mange kræfter på at kæmpe for den danske rettighedsmodel, og hvorfor jeg ævler om den i leder efter leder.

Med internettets muligheder og streamingtjenesternes indtog – som vi er glade for, da det er en kæmpe cadeau til branchen – er vores danske model under pres. Modellen sikrer, at vi har et tårnhøjt niveau i produktionen af danske film og tv-serier – kvalitativt og kvantitativt – og derfor er det vigtigt, at vi fortæller politikerne, at vi er afhængige af, at der bliver slået ring om den model. Derfor har Dansk Skuespillerforbund fremsat en række helt konkrete ønsker

til kulturministeren og medieordførerne. Vi fortsætter naturligvis vores gode samarbejde med blandt andre Producentforeningen, Danske Filminstruktører og Danske Dramatikere om at få gennemført andre tiltag, som vi har fælles interesse i – men det er vigtigt for os at markere os på de punkter, der især handler om jer.

Den gode nyhed er, at politikerne allerede er bevidste om det her. For nogle uger siden var der i Copydan-regi en konference på Christiansborg, og for mig var det tydeligt, at de relevante politikere er med på, hvad den enorme digitalisering betyder: Nemlig at vi risikerer en kulturel udviskning, og at det demokrati, som vi er så stolte af her i Skandinavien, er truet.

Derfor er jeg optimist! Det seneste år med løsningen af det oldgamle problem med blankmedieordningen, og den vedtagne modernisering af ophavsretten, viser, at den politiske kapital og viden om vores branche er større nu, end den har været længe. Det skal vi bruge til at sikre os, vores nye kolleger og vores branche mange år frem. ●

Vores fem ønsker til medieførliget

1. Indfør en bidragspligt til streamingtjenesterne på syv procent af omsætningen. Det skal gå til public service-puljen, hvorfra streamingtjenesterne kan søge projektstøtte. Forudsætningen for støtten er, at de bidrager til produktion af dansk indhold og den danske fortælling. Dermed håber vi, at vi kan undgå en udvaskning som den, vi så i musikbranchen i 00'erne.
2. Støtte kræver, at man producerer på overenskomst eller under overenskomstilgende forhold (man er vel en fagforening). Sådan er det på alle offentlige byggekontrakter – du kan for eksempel ikke stille et pissoir op på en jysk pløjemark uden at opfylde et lignende krav. Hvorfor skulle kulturen være anderledes?
3. Stil krav om at dem, der får støtte, respekterer rettighedshaverne og den danske rettighedsmodel.
4. Hav skarpt fokus på at sikre, at de fortællinger, der får støtte, afspejler hele vores samfund – hvad enten det gælder køn, etnicitet, alder og geografi.
5. Etabler en støttepulje, som går til at skabe bæredygtige produktionsformer. Vores branche er en af dem der – forholdsmæssigt – producerer mest uhensigtsmæssigt i forhold til klimamålene. Og derfor skal vi gribe i egen løgpose – om jeg så må sige.

DANS, STEP OG VÆK MED HISTORIEN

I Teater FÅR 302's 'Survivors', et samarbejde mellem Location X og finske Studio Total, må historie og karaktertegninger vige for dans, rytme og tempo i en times sveddryppende workout. Det var både en udfordring og befrielse for **Troels Hagen Findsen**.

Af Louise Kidde Sauntved

I ført træningssko og lycra er Troels Hagen Findsen og finske Anna Lipponen ved at varme op med stræk og lette hop på stedet. Det gælder om at få gang i kroppen, for om lidt begynder dagens prøver på forestillingen 'Survivors'. I stykket, der er skabt i samarbejde med Location X og Studio Total, er bevægelsen i fokus i form af en times intens workout på scenen, med hop, squat, løb på stedet, pumpende fitnessmusik og fragmenteret dialog, der kæmper mod et lydspor, hvor en kvindelig maratonløber forklarer, hvad der rent biologisk foregår i kroppen, når den bevæger sig.

"Lad os tage det fra 'BAM,'" siger instruktør og koreograf Taneli Törmä.

Troels Hagen Findsen og Anna Lipponen stiller sig op med armene foran kroppen, inden de fører dem ned i en koordineret bevægelse. De stirrer koncentreret ud i rummet, inden stilheden bliver flået i stykker af et brat råb fra begge:

"BAM!" Stilhed igen. Endnu et "BAM," der efterfølges af fire mere, mens hænderne flyttes rundt på kroppen: Hofte, skuldre, boksenslag. BAM. BAM. BAM. Intervallerne bliver kortere, og bevægelserne bliver til en aerobicrutine med rytmiske nedslag. der følger råbene: Bam, bam, bam, BAM.

Løsrevne ord

Efter et stykke tid bliver råbet erstattet af ord. Først tøvende "Eeeej". Korte lyde, afbrudt af pustelyde. Så begynder der at

forme sig egentlige ord: "I... am... I...am... I... I really... am.... I... really... want to... the thing is, I really want to..."

Troels Hagen Findsen begynder at jogge på stedet og langsomt bevæger han sig tættere på publikumsrækkerne, mens ordene stadig falder som brudstykker af noget, der trænger sig på: "I REALLY want to show you... something... anything... Or maybe you??... You can tell me....something... anything..."

Bevægelsen skifter retning, så spillerne nu trækker sig først tilbage, så frem igen. "Am I feeling something? Yes, I am feeling something. Can you feel it?"

Ordene der står og blafrer i det mørke rum som løsrevne løfter om en større historie, er skrevet og bearbejdet af ensemblet i fællesskab og inviterer til spørgsmål. Hvem er den mand? Hvad er det, han prøver at sige? Men vi får ingen svar, for der er ingen svar. Ingen karakterer, ingen historie. Som spiller er man trænet i at lede efter mening, retning, konsekvens og baggrund, men den findes ikke her. Troels Hagen Findsen er i blå, Anna Lipponen er i pink. Mand og kvinde. Mere får vi ikke at vide om de to fitnessudøvere, der i stykket hverken har en historie eller egentlige karaktertræk.

Meningsløst

"Det har været en udfordring at barbære behovet for mening væk og sige, at legen og motoren simpelthen er de her udsagn,

der ligesom bliver smidt ud," siger Troels Hagen Findsen efter prøverne.

"For man vil jo så gerne vide, hvem den mand er, der stiller alle de spørgsmål, men han er ikke en eller anden karakter, der har været på en rejse og er blevet klogere. Måske er han bare alle de folk, der står på løbebåndet nede i Fitnessworld. Og udover at jeg måske er lidt mere svedig og ser lidt mere træt ud hen mod slutningen, så sker der ikke så meget med de her mennesker. De er bare kroppe, der gør det igen og igen, fanget i trædemøllen. På den måde er det futilt og ubarmhjertig – ligesom hele workoutkulturen måske er. Vi gør det bare, fordi vi føler, at vi skal. Men hvorfor? Og måske spejler det også, hvordan det er alle mulige andre steder i samfundet, hvor vi bare gennemlever nogle rutiner, uden at stille for mange spørgsmål. På den måde kan man sige, at værket peger mere i retning af det eksistentielle og absurde."

Rytme og bevægelse

På scenen begynder musikken at pumpe ud i et hektisk tempo, der sætter ekstra gang i kroppene. Anna Lipponen tager over: "Amazing. That was pretty good. I am human. Strong." Hun kaster sig ud i en tempofyldt sprællemænd. "I am a human. Work. work. Holiday. Work. I am a beautiful, unique...you can do it!"

Troels Hagen Findsen hepper – og hopper – i baggrunden: "Go go go."

Taneli Törmä kommer fra dansens verden og har bedt spillerne om at behandle ordene ud fra dansens præmisser, som rytme og bevægelse, variation og musik. Derfor er Troels Hagen Findsen og Anna Lipponen også fri til at bryde dem op, blande dem og variere dem, når de føler behov for det. De behøver ikke at komme i en bestemt rækkefølge, bare intensitet og rytme er den rigtige.

"Taneli er meget interesseret i, at der ikke er for meget historie. Så han har hele tiden arbejdet med at hive tæppet væk under de forventninger, man kunne få som spiller. Så bevægelsen er det, der er."

Frihed til at prøve af

Det er tredje gang Troels Hagen Findsen arbejder med en koreograf som instruktør, og han synes på mange måder, det er befriende at lade kroppen tale. Men det er også en udfordring.

"Det er befriende, bare at kaste sig ud i det og prøve en masse ting af, fordi der hverken er et manuskript eller en historie. Men der ligger også en usikkerhed i det som spiller, fordi man aldrig ved, hvordan det ender. Hvis man sidder med et manus, så kan det godt være, at det bliver skrevet lidt om undervejs, men man ved, at den her karakter er ham, der har slået hende der ihjel – og så kan man forberede sig ud fra det. Men det er spændende at være i de her processer, hvor man ikke er fastlåst i en

logisk dramaturgi, der skal give mening. Det giver frihed til nogle andre ting."

Træningssessionen er ved at slutte. Tempoet skrues ned og spillerne tillader sig at lade udmattelsen sætte ind. De står et øjeblik på scenen og får pusten.

"Do you need water or something?" spørger Taneli Törmä. Troels Hagen Findsen samler et håndklæde op fra gulvet: "Just this!" ●

Troels Hagen Findsen:

Grundlægger og kunstnerisk leder af Out of Balanz sammen med Katrina Bukag. Uddannet fra L'École International Théâtre Jacques Lecoq i Paris.

Har arbejdet på en lang række projekter i både ind- og udland, blandt andet med Out of Chaos i London, BBC Radio 4 Drama, Kitt Johnsons X-Act og Figura Ensemble.

Skuespillere strømmer til streamingtjenesterne

Af Andreas Ebbesen Jensen

De internationale streamingtjenesters gigantiske succes giver danske skuespillere masser af arbejde – både i ind- og udland. De nye arbejdsgivere fører dog også en lang række nye udfordringer med sig, som skuespillerne skal lære at navigere i. Det fortæller **Sonja Richter** og **Simon Sears**, der begge har arbejdet for Netflix.

30 millioner. Så mange seere verden over så med, da den første danske Netflix-serie ‘The Rain’ ramte streamingtjenesten i 2018. I en periode var den danske science fiction-serie sågar blandt det meste sete indhold på Netflix overhovedet.

Sådan en succes sidder man selvfølgelig ikke overhørig, og i kølvandet på ‘The Rain’s succes har Netflix produceret de danske serier ‘Equinox’ og ‘Kastanjemanden’. Som man kan læse andetsteds i magasinet har Netflix og en lang række af deres konkurrenter som HBO, Amazon Prime og Disney+ planlagt at producere et væld af originale danske serier og film i fremtiden.

En af de seneste danske skuespillere, der har sluttet sig til Netflix-folden, er Sonja Richter. Hun spiller over for Dar Salim i ægteskabsthilleren ‘Kærlighed for voksne’, der får premiere til næste år. Det bliver den første danske Netflix-producerede film nogensinde.

Sonja Richter beskriver ‘Kærlighed for voksne’ som en slags dansk pendant til David Finchers thriller ‘Kvinden der forsvandt’.

Og man forstår godt, hvorfor filmens instruktør Barbara Rothenborg havde Sonja Richter som førstevalg til den kvindelige hovedrolle. Den 47-årige skuespiller er nemlig ikke uvant med at få det til at løbe publikum koldt ned ad ryggen.

I Jussi Adler-filmatiseringen ‘Kvinden i buret’ (2013) spiller Sonja Richter politikerken Merete Lynggaard, der bliver holdt indespærret alene i et bur i fem år. Og i gyseren ‘Cecilie’ (2007) spiller hun den titulære folkeskolelærer, som kæmper på at bevare forstanden, efter hun begynder at opleve en række makabre syner.

“Jeg føler, at jeg altid bliver kontaktet, når nogen går i gang med en thriller herhjemme. Jeg må have noget horror-agtigt over mig,” griner hun.

Kontrakt gav bekymringer

‘Kærlighed på film’ er altså ikke nyt territorium for Sonja Richter, og umiddelbart adskilte Netflix-filmen sig da heller ikke synderligt fra de andre thrillers, skuespillerinden har medvirket i på dansk grund. Budgettet var ikke – som man måske kunne forvente med en global streamingtjeneste i ryggen – højere end normalt, og instruktør, filmhold og skuespillere var alle trukket direkte ud af den danske filmverden.

Alligevel stod det hurtigt klart for Sonja Richter, at hun stod over for en helt anden størrelse, da hun læste sin kontrakt fra Netflix igennem.

“Jeg havde aldrig set sådan en kontrakt før. Der var enormt mange tillæg og klausuler, og der stod nogle ting, som øjeblikkeligt fik mig til at stoppe op,” fortæller hun.

Et punkt i kontrakten sprang særligt i øjnene. Her stod skrevet med kringlet advokatsprog, at Netflix havde ret til at tage rollen fra Sonja Richter, hvis det kom frem, at hun havde opført sig på en upassende måde, som satte streamingtjenesten i dårligt lys. Og det gjaldt ikke blot episoder under eller efter optagelserne, men også hændelser, der havde fundet sted for år tilbage, som kunne komme frem i lyset.

“Det var helt tydeligt for mig, at det her udsprang af #metoo-bevægelsen som et forsøg på at komme grænseoverskridende adfærd til livs. Og det er selvfølgelig som udgangspunkt en god ting. Men hvem lægger snittet for, hvornår en opførsel er “upassende”? Jeg følte, at konsekvenserne

Sonja Richter og Simon Sears.
Fotos Lærke Posselt

“Hvis vi skal sikre, at vores rettigheder ikke bliver trampet på i fremtiden, er vi nødt til at stå sammen og involvere forbundet i de her kontrakter”

af den paragraf potentielt set var enorme. Jeg kan huske, at jeg tænkte: ‘Hvad har vi efterhånden af rettigheder som skuespillere?’,” fortæller hun.

Sonja Richter ringede efterfølgende til Dansk Skuespillerforbund og bad dem læse kontrakten igennem. De fortalte hende, at fordi vi har løngaranti i Danmark, ville hun være garanteret løn for rollen, hvis Netflix af en eller anden grund valgte at opsiges samarbejdet. Og så valgte hun at skrive under.

Med de nye internationale spillere på det danske film- og tv-marked er det vigtigere end nogensinde før, at skuespillerne læser deres kontrakter ordentligt igennem og tager kontakt til Dansk Skuespillerforbund, hvis noget vækker bekymring, mener Sonja Richter.

“Hvis vi skal sikre, at vores rettigheder ikke bliver trampet på i fremtiden, er vi nødt til at stå sammen og involvere forbundet i de her kontrakter,” lyder opfordringen fra Sonja Richter.

Vagt overvågede skuespillerne

Det er ikke så overraskende, at Netflix gør alt, hvad de kan for at komme grænseoverskridende adfærd til livs på deres produktioner. Streamingtjenestens første originale serie, ‘House of Cards’ blev lagt i graven før tid, da Kevin Spacey i 2017 blev anklaget for at have begået op mod 30 seksuelle overgreb gennem karrieren. Året efter tilføjede Netflix nye retningslinjer for omgangstonen på deres produktioner. Formålet var at kvæle sexchikane-sager i barselssengen. Skal man tro de vidnesudsagn fra ansatte på Netflix-produktioner, som den britiske avis The Sun offentliggjorde i 2018, må skuespillere

ikke udveksle telefonnumre med hinanden, flirte eller sågar kigge hinanden i øjnene i mere end fem sekunder ad gangen.

De rigide regler var ikke noget, Sonja Richter oplevede blive håndhævet på ‘Kærlighed for voksne’. Under optagelserne fortalte hendes medskuespiller Dar Salim dog, at han på en anden Netflix-produktion oplevede, hvordan al kommunikation skuespillerne imellem skulle foregå gennem en konsulent. Netflix havde desuden hyret en vagt, som havde til opgave at overvåge skuespillerne og filmholdets opførsel for at sikre sig, at ingens grænser blev overskredet under optagelserne.

Netflix og andre internationale streamingtjenester som HBO har også gjort det obligatorisk, at alle scener af seksuel karakter skal instrueres med hjælp fra intimcoaches.

På ‘Kærlighed for voksne’ oplevede Sonja Richter derfor for første gang at blive instrueret af en intimcoach.

Richter har med egne ord lavet adskillige nøgenscener i karrieren, og hun har ofte oplevet ikke at blive lyttet til og talt for hårdt til og få gange følt sig tvunget til at gøre noget, hun fandt ubehageligt. Derfor synes hun også, at det er godt, at der bliver sat fokus på det. Men det øgede fokus kan også tippe over og henlede for meget opmærksomhed på, at der er en nøgen skuespiller på settet. Så det er vigtigt at finde den rette balancegang, mener Sonja Richter.

“Nøgenscenerne kommer hurtigt til at fylde mere, end de nødvendigvis behøver, og som skuespiller risikerer man at blive alt for selvbevidst om sin egen nøgenhed, og det kan i værste fald hæmme ens

præstation. Det er godt, at vi taler mere åbent om de her ting på settet og at producenterne i højere grad støtter os, men hvis det virkelig skal lande et sundt sted, kræver det, at vi skuespillere bliver meget klare i spytet omkring, hvor vores individuelle grænser går,” siger hun.

Fik voksenskældud på fantasy-serie

Nøgenscener har den danske skuespiller Simon Sears ingen af i den stort anlagte fantasy-serie på Netflix, ‘Shadow & Bone’. Til gengæld har han magiske kræfter, der kan stoppe folks hjerter i at slå.

Simon Sears, der fik sit folkelige genembrud i sidste års intense actionthriller ‘Shorta’, spiller karakteren Ivan i ‘Shadow & Bone’ – en såkaldt grisha, der besidder magiske evner og agerer højrehånd for seriens skurk, general Kirigan.

“Det var jo en drengedrøm, der gik i opfyldelse. Det har været en superfed oplevelse at få lov til nærmest at stå og lave ‘jedi mind tricks’ foran kameraet,” griner han.

Simon Sears er den seneste i en lang række af danske skuespillere med roller i internationale tv-serier. Siden Nikolaj Coster-Waldau gjorde sin entre i HBO’s giganthit ‘Game of Thrones’ i 2011, har dansk stjernestøv drysset ned over nogle af de største internationale tv-serier i verden – fra Lars Mikkelsen i ‘House of Cards’ og Alex Høgh Andersen i ‘Vikings’ til Pilou Asbæk i ‘Game of Thrones’ og Thure Lindhardt og Peter Gantzler i ‘The Last Kingdom’.

Selve castingprocessen var langt mere enkel, end Simon Sears havde forestillet sig, den ville være på en international storproduktion. Under optagelserne til ‘Shorta’ sendte han et auditiontape ind til Netflix, og kort efter fik han tilbudt rollen. Det var dog først, da han befandt sig i den gigantiske produktionsmaskine, at udfordringerne begyndte at træde frem i lyset.

“I Danmark har vi en flad struktur, der gør, at alle let kan komme til orde og komme med input til scenerne og replikkerne. Sådan var det ikke her. Der eksisterede et helt klart hierarki, som jeg lige skulle finde min plads i, og det var en udfordring,” fortæller han.

Formastede Simon Sears sig til at komme med få ændringsforslag til sine replikker, blev han mødt med en opgivende attitude fra filmholdet. Og da han på et tidspunkt ville tjekke sin egen præstation i en scene på monitoren, fik han et ordentligt møgfald af instruktørassistenten, der foran 400 mennesker råbte: “Simon, du kan ikke rende og tjekke den skide monitor hele tiden!”.

Simon Sears slår dog fast, at oplevelserne på ‘Shadow & Bone’ primært var positive.

“Jeg er kun kommet styrket ud af den her produktion som skuespiller. Det kræver sin mand at finde sit ståsted i et så kæmpestort apparat. Der var så uendeligt mange flere mennesker, end på en dansk produktion, og arbejdet foregik i et meget højere tempo, end jeg var vant til. At jeg samtidig skulle spille på engelsk, gjorde bare det hele endnu mere krævende. Men det var virkelig en fed oplevelse, som har gjort mig langt mere omstillingsparat,” siger han.

Simon Sears husker særligt en scene, hvor han skulle lave en indøvet koreografi i en actionsekvens, som han og en række medskuespillere havde øvet tre timer om dagen i en hel uge med et stunthold. Da scenen skulle optages, sagde instruktøren, at det ikke fungerede og krævede en ny koreografi, der skulle være klar på ti minutter.

“Det var virkelig angstprovokerende. Men vi lærte det heldigvis hurtigt, og scenen kom i kassen,” siger han.

Nye regler må ikke hæmme kreativiteten

Da Simon Sears først fandt sig til rette med, at han var en mindre brik i Netflix’ kæmpe fantasy-puslespil, begyndte han også at hvile mere i rollen og arbejdet generelt. Han skabte gode bånd med flere af kollegaerne, som han tog ud i byen og spiste med to-tre gange om ugen.

Der var altså ingen Netflix-vagter på ‘Shadow & Bone’, som forhindrede folk i at kigge hinanden i øjnene eller hænge ud sammen efter arbejde. Den danske

skuespiller er dog godt bekendt med, at Netflix har klare regler for, hvordan man omgås hinanden på produktionerne.

Da Simon Sears for nyligt landede en rolle i en kommende Netflix-serie (han må ikke afsløre hvilken), fik han tilsendt en video om, hvordan man skal opføre sig på settet.

“Det virker lidt hysterisk, men det er forståeligt nok, at Netflix vil sikre sig, at der ikke sker ubehagelige ting bag kameraet, som kan ødelægge deres brand. Det er bare utroligt, at almindelig sund fornuft tilsyneladende ikke længere eksisterer,” siger han.

Sonja Richter er splittet over de regelsæt for god opførsel, som Netflix trækker ned over skuespillerne.

“Det er virkelig godt, at upassende opførsel er blevet sat på dagsordenen, og jeg kan godt forstå, at så stor en virksomhed som Netflix går med livrem og seler. #metoo-bevægelsen har jo netop vist, at der er behov for at gøre op med den her rådne kultur,” siger hun.

De mange regler og rigide arbejdsgange, som internationale streamingtjenester føjer til arbejdsgangene, må bare ikke gå ud over skuespillerens virke, slår hun fast.

“Vi skal passe på, at alle de her regler ikke ender med at kamme over og blive en hæmsko for skuespillernes muligheder for at udfolde sig kreativt. Så bliver det svært, hvis ikke umuligt, at lave kunst, der rykker noget som helst,” siger hun. ●

Streaminggiganter udfordrer dansk rettighedsmodel

Netflix, HBO, Amazon Prime og Disney+ satser stort på Norden og er begyndt at producere originale danske tv-serier og film. Det er godt nyt for beskæftigelsen i branchen, men dårligt nyt for den danske rettighedsmodel, der bliver udfordret af streamingtjenesterne. Og det kan få konsekvenser for, hvor meget dansk indhold, vi kan producere i fremtiden, vurderer Dansk Skuespillerforbund og Producentforeningen.

Af *Andreas Ebbesen Jensen*

Det kom som et chok, da Danmarks Radio i slutningen af august meddelte, at de havde lagt den milliondyre dramaserie om Leonora Christina Ulfeldt ned. Efter tre års arbejde og blot få måneder før optagelserne skulle begynde, trak DR stikket på serien og udskød den på ubestemt tid.

Ifølge den nu fyrede dramachef Christian Rank var det massive udbud på fiktionmarkedet en central forklaring på, at DR's kommende flagskib om Christian IV's datter havde mistet vind i sejlene.

En høj global efterspørgsel på især tv-fiktion har betydet store prisstigninger i stort set alle led i produktionsapparatet, og samtidig er der intens konkurrence, når det handler om især de mest erfarne inden for produktionsledelse, lød forklaringen fra den afgående dramachef.

Selvom flere medier efterfølgende har rapporteret, at nedlukningen af DR-serien også skyldes inkompetence og dårlig budgetstyring, er der ingen tvivl om, at både tv- og filmbranchen herhjemme er presset.

Mangel på kvalificerede hænder

Presset kommer særligt fra internationale streamingtjenester som Netflix, HBO, Disney+ og Amazon Prime, der alle er

begyndt at poste enorme summer i produktionen af originalt indhold i Norden og i Danmark.

Alene inden udgangen af 2021 får tre nye danske tv-serier, produceret af henholdsvis Netflix og HBO, premiere på streamingtjenesterne. Og mange flere er på vej – ikke kun fra Netflix og HBO, men også fra Disney+ og Amazon Prime, der begge for nylig annoncerede, at de kommer til at satse på at producere indhold specifikt i Norden.

På den korte bane er det positivt, at de internationale streaminggiganter viser så stor interesse for at producere dansk indhold. Det mener både Dansk Skuespillerforbund og Producentforeningen.

“Det er vi selvfølgelig grundlæggende glade for. Det er jo en cadeau til niveauet af tv- og filmskabere herhjemme, at interessen for vores arbejdskraft er så stor,” lyder det fra Benjamin Boe Rasmussen, formand for Dansk Skuespillerforbund.

Jørgen Ramskov, der er direktør i Producentforeningen, stemmer i:

Vi får fortalt vores historier til et stort publikum ude i verden og får samtidig sat flere skuespillere, manuskriptforfattere, producenter og instruktører i arbejde. Og det er jo grundlæggende godt,” siger han.

Den øgede efterspørgsel giver dog også hovedbrud i branchen, der for tiden famler

“Vi kommer til at mangle nogle penge til dansk indholdsproduktion. Det gør vi, fordi der sker nogle strukturelle forandringer i tv-markedet, der gør, at tv-kanaler bliver til streamingtjenester”

Mikkel Boe Følsgaard og Danica Curcic i 'Kastanjemanden'.
Foto: Tine Harden

en smule efter at finde nok kvalificerede hænder til at løfte de mange nye opgaver.

Vi har ikke helt kapaciteten til at følge med at uddanne nogle flere filmfolk og få opkvalificeret dem, som ikke er i arbejde,” fortsætter Jørgen Ramskov.

På den lange bane står den danske tv- og filmbranche dog over for nogle større problemer, hvis ikke de får tæmmet streaminggiganterne.

For mens internationale tjenester som Netflix lokker instruktører og producenter med store budgetter og en høj grad af frihed, truer de også med at udhule den danske rettighedsmodel.

Princippet bag den danske rettighedsmodel er enkle: Producenter som DR eller Zentropa betaler et relativt lille beløb til produktionsholdet og de medvirkende skuespillere for deres arbejde. Når tv-serien eller filmen bliver vist i biografen eller sendt – og genudsendt – på tv, får de ansatte på produktionen en supplerende betaling.

Streamingtjenesterne udfordrer den danske model

I Danmark forvaltes rettighederne af Copydan Verdens TV, som sørger for at opkræve betalinger hos de pågældende broadcastere og derefter udbetale pengene til de

respektive forbund, som endeligt sørger for at betale den enkelte rettighedshaver.

“Den danske rettighedsmodel gør, at der ikke er så langt fra tanke til handling i den danske film- og tv-branche – simpelthen fordi producenterne skal have relativt færre penge op af lommerne, når de skal realisere en film eller tv-serie. Og det er de internationale streamingtjenesters opgør med den model, jeg ser som den største trussel mod den fremtidige produktion af stærkt, originalt dansk indhold,” siger Benjamin Boe Rasmussen.

Når Netflix og andre internationale streamingtjenester laver kontrakter med produktionsselskaber i Danmark, foretrækker de en såkaldt frikøbs-model. Det betyder, at de betaler et engangsbeløb til producenter, skuespillere, instruktører, forfattere og deslige. Yderligere betaling må man altså efterfølgende spejle forgæves efter.

“Den danske rettighedsmodel sikrer, at vi i et lille land som Danmark kan producere så meget dansksproget indhold, som afspejler vores kultur, samfund og demokrati. Og den ønsker vi at bevare. Derfor er vi også i dialog med Netflix og andre aktører omkring dette. Men det er et langt sejt træk, og indtil videre er der ikke kommet nogen løsning på problemet,” siger Jørgen Ramskov.

Frygter I, at de internationale streamingtjenester kommer til at støvsuge den danske tv- og filmbranche for talent og derved gør det sværere at producere originalt dansk indhold med et stærkt kulturelt aftryk?

“Det er tydeligt, at de internationale streamingtjenester efterspørger en bestemt type historier, som også kan fungere på tværs af landegrænser og kulturer. Derfor kan jeg da også godt være bekymret for, at originalt dansk indhold med et stærkt afsæt i vores samfund og kultur bliver reduceret, hvis vi ikke bevarer fokus på det danske marked,” svarer Jørgen Ramskov.

Den bekymring deler man også hos Copydan Verdens TV. Under deres årlige konference 31. august i år, som gør status over den danske tv-branche, sagde Copydan Verdens TV's konsulent Martin Gormsen således fra talerstolen:

“Vi kommer til at mangle nogle penge til dansk indholdsproduktion. Det gør vi, fordi der sker nogle strukturelle forandringer i tv-markedet, der gør, at tv-kanaler bliver til streamingtjenester. Og streamingtjenesterne går i højere grad til forbrugerne.”

Martin Gormsen pegede derefter på to centrale udfordringer, som streamingtjenesternes indtog medfører:

“Den ene udfordring er, hvordan danskerne får adgang til public service-indhold. Og den anden udfordring er, hvordan vi får finansieret originalt dansk indhold. Det er det, der betyder noget for os, og derfor er det vigtigt at finde en model for at håndtere globale streamingtjenester.”

Kulturbidrag skal sikre dansk indhold

Hos Dansk Skuespillerforbund og Producentforeningen har man allerede et godt bud på en model, der kan håndtere en del af problemet og sikre nok penge til dansk indholdsproduktion i fremtiden.

Sammen med Dansk Artistforbund, Danske Filminstruktører og Danske Dramatikere foreslår de, at streamingtjenester – både danske og internationale – skal pålægges at betale et kulturbidrag på 7 procent af deres omsætning, som skal gå til dansk indholdsproduktion.

Hvis vi skal fastholde talentmassen i Danmark og fortsat have en stærk produktion af originalt dansk indhold i fremtiden, er det nødvendigt med et kulturbidrag. Vi forestiller os, at bidraget ryger over i Public Service Puljen. Alle, der bidrager til puljen, kan søge fra puljen på lige fod. Derfor vil både for eksempel Netflix og Viaplay have mulighed for at få penge retur fra

puljen til nyt indhold,” forklarer Benjamin Boe Rasmussen, formand for Dansk Skuespillerforbund.

En lang række lande har allerede gennemført den type ordninger med Netflix – herunder Frankrig og Tyskland, hvor Netflix bidrager med henholdsvis 5-15 procent og 2,4 procent af deres omsætning.

Og både Benjamin Boe Rasmussen og Jørgen Ramskov er overbeviste om, at en lignende aftale vil blive stablet på benene herhjemme inden længe. Både når det kommer til spørgsmålet om kulturbidrag og bevarelsen af den danske rettighedsmodel.

“Jeg oplever en stor lydhørhed fra politikerne på det her område, og forhåbentligt kan der laves en aftale med politikerne om et kulturbidrag, når medieforliget efter planen snart bliver genåbnet til forhandling. I forhold til bevarelsen af rettighedsmodellen synes jeg, at der er en bevægelse i gang blandt producenterne og distributørerne om at få løst problemet. De fleste kan

godt se logikken i det. Så jeg er forhåbningssfuld,” siger Benjamin Boe Rasmussen.

Lydhørhed er der i hvert fald hos Enhedslisten. I forbindelse med de kommende medieforhandlinger har partiet lavet et forslag, som går på at pålægge streamingtjenester en afgift på 10 procent af omsætningen. Pengene skal samles i en særskilt pulje, hvorfra nogle af midlerne skal gå til at løse udfordringen med mangel på kvalificeret arbejdskraft i film- og tv-branchen. Konservativer er imod størrelsen på afgiften, da de frygter, at det vil få streaminggiganterne til at vende Danmark ryggen. Den frygt deler Jørgen Ramskov fra producentforeningen dog ikke.

Netflix er selvfølgelig imod de her forslag, hvilket er forståeligt nok. Men jeg tror på, det kan lykkes. Især fordi vi er en samlet branche, som står sammen om at få det gennemført. Hvis vi presser på i samlet flok, bliver streamingtjenesterne jo næsten nødt til at makke ret,” siger han. ●

Jørgen Ramskov.
Foto: Producentforeningen

DANMARK OG NORDEN ER STREAMING-TJENESTERNES NYE GULDÆG

Netflix, Disney+, HBO og Amazon Prime satser alle stort på at producere flere originale tv-serier og film i Norden og ikke mindst i Danmark. “Talentmassen i Danmark og i den nordiske region generelt overgås ikke andre steder i Europa,” siger Netflix’ nordiske indholdsdirektør, **Jenny Stjernströmer Björk**.

Jenny Stjernströmer Björk.
Foto: Eva Edsjø

Af Andreas Ebbesen Jensen

I foråret 2018 fik den første danske Netflix-serie ‘The Rain’ premiere. Der skulle derefter gå over to år, før den anden danske Netflix-serie, ‘Equinox’, landede på tjenesten den 30. december 2020. Men nu ruster Netflix for alvor op i streamingkrigene om de danske tv-seeres gunst.

Den 29. september lancerede tjenesten den danske nordic noir-thrillerserie ‘Kastanjemanden’, og senere på året har Netflix premiere på jule-horrorserien ‘Nisser’. I 2022 får Barbara Topsøe-Rothenborgs ‘Kærlighed for voksne’ premiere som den første danske Netflix-film nogensinde. Og så genopliver Netflix sammen med DR en af de største danske tv-succeser i nyere tid, når en ny sæson af ‘Borgen’ får premiere til næste år.

Og danskerne kan godt forvente endnu flere danske film og tv-serier med Netflix som afsender i fremtiden. Det fortæller Jenny Stjernströmer Björk, der er indholdsdirektør for Netflix i de nordiske lande.

“Siden vores lancering i 2012 har vi løbende øget vores investeringer i det nordiske marked, herunder også i Danmark. Talentmassen i Danmark og i den nordiske region generelt overgås ikke andre steder i Europa, og vores samarbejde med lokale produktionsselskaber som SAM Productions, Apple Tree Productions og Tall&Small samt DR og TV2 gør det attraktivt for os at producere nyt indhold i Danmark,” fortæller hun.

Ved udgangen af 2022 vil Netflix have produceret i alt 70 forskellige titler med originalt indhold til de respektive nordiske lande.

Producer lokalt – tænk globalt

Netflix er dog ikke ene om at søge efter guld i den danske baghave. Til november lancerer HBO Nordic (snart HBO Max) deres første danske tv-serie i form af den sorthumoristiske ‘Kamikaze’. Og snart følger streamingtjenesterne Disney+ og Amazon Prime trop.

Tidligere på året udpegede Amazon Prime to nye ansigter til at varetage og vækste lokalt produceret indhold i Norden med base i Stockholm.

Netflix’ største konkurrent i Norden bliver dog uden tvivl mediegi-ganten Disney og deres streamingtjeneste Disney+, der blev lanceret i Danmark i september 2020.

Mediegi-ganten har netop annonceret, at de skal etablere en nordisk afdeling, som blandt andet skal satse på danskproduceret indhold. Nanna Mailand-Mercado, der i dag er producent i Viaplay, kommer til at lede afdelingen.

“Nannas mission bliver at udpege originalt indhold i verdensklasse, skræddersyet til vores lokale markeder i Skandinavien, men med et globalt udsyn. Vores indhold skal kunne appellere til publikum over hele verden,” skriver Disneys nordiske chef, Hans van Rijn, i en mail.

At producere lokalt og tænke globalt synes at være fællesnævneren for de internationale streamingtjenesters arbejdsmetoder i Norden og herunder altså også i Danmark. Som Jenny Stjernströmer Björk fra Netflix formulerer det:

“Knap en tredjedel af vores abonnenter på verdensplan har på et tidspunkt set en af vores originale film eller tv-serier fra Norden. Derfor er vi heller ikke i tvivl om, at vi vil investere endnu mere i originale danske og nordiske tv-serier og film i fremtiden.” ●

Flere skuespillerinder kræver mere i løn

Af *Andreas Ebbesen Jensen*

Løngabet mellem mænd og kvinder i den danske skuespilbranche er gigantisk, men nu tager flere kvinder bladet fra munden og råber på forandring. “Problemet er jo så åbenlyst, at det skrider til himlen,” siger skuespiller **Signe Egholm Olsen**, der selv har mærket kampen om ligeløn på egen krop.

Det står skidt til med ligelønnen i den danske skuespilbranche. Ifølge den seneste lønstatistik fra Dansk Skuespillerforbund fra 2019, tjener de mandlige medlemmer 416.200 kr. (før skat) om året, hvorimod kvindelige medlemmer tjener 297.390 kr. Gennemsnitslønnen for et mandligt medlem er altså 40 procent højere end for et kvindeligt medlem.

Nye tal om løn i branchen er ifølge Dansk Skuespillerforbunds formand Benjamin Boe Rasmussen “lige på trapperne”, og planen er, at forbundet fremover vil lave lønstatistikker hvert år, for at få et bedre overblik over, hvordan det står til med løn og herunder ligeløn.

En ting er tal og statistik, noget andet er, hvordan man aktivt kommer problemet til livs. Og det er straks mere kompliceret.

“Historisk har der eksisteret en tavshedskultur omkring det at tale om løn. Og det har skabt nogle forskelle kønnene imellem. Når man ikke snakker om, hvad man får i løn, kender man jo heller ikke til problemets omfang. Derfor opfordrer vi også vores medlemmer til at tale med hinanden om deres løn og derved få et godt sammenligningsgrundlag,” siger Benjamin Boe Rasmussen.

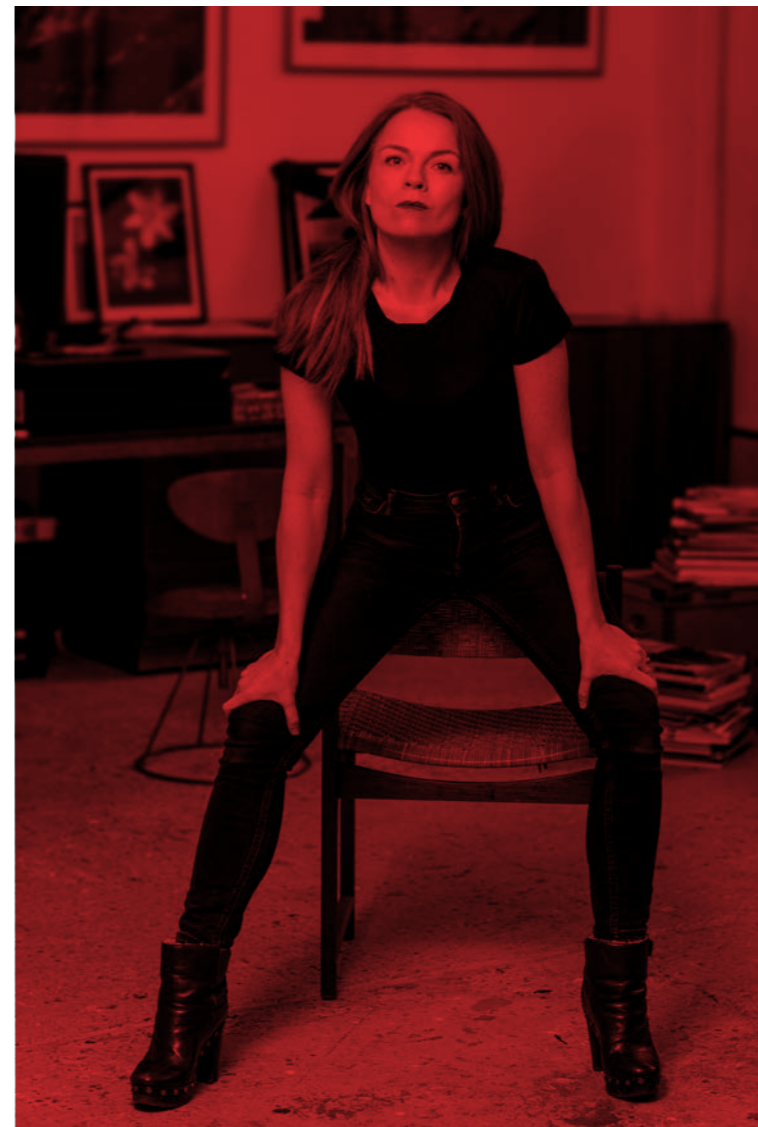
Han anerkender, at det er en svær diskussion med mange aspekter. En nyuddannet skuespillerinde kan selvfølgelig ikke forvente at få samme løn som Trine Dyrholm. Det er jo simpel markedsværdi.

“Men har man samme anciennitet og erfaring som en mandlig kollega, er det selvfølgelig ikke i orden, at man risikerer at få spyttet en tredjedel færre kroner i pengekassen for en rolle,” siger Benjamin Boe og slår fast, at problemerne med ulige løn også har rod i et større, strukturelt problem.

“Der bliver generelt skrevet flere roller til mænd end til kvinder. Derfor er det også lettere for en mand at forhandle om løn, fordi han har flere steder at gå hen og søge andet arbejde. Den luksus har kvinder ikke,” siger han.

Lønforhandling knækkede skuespiller

Diskussionen om ligeløn har stået på i årtier, men særligt i skuespilbranchen har den fået ny medvind de seneste måneder. Da Birthe Neumann blev interviewet om sin hovedrolle i den nye Karen Blixen-film ‘Pagten’ i Politiken i starten af august, brød

Signe Egholm Olsen.
Foto: Natascha Thiara Rydvald

hun en uskrevet regel i branchen og fortalte om sin løn.

På spørgsmålet om, hvorvidt hun var blevet betalt tre millioner kroner for sin rolle i filmen, svarede Birthe Neumann, at lønnen var “en tiendedel af det, du sagde der”.

Skuespillerindens ærlige svar fik hurtigt en lang række andre skuespillerinder til at tage bladet fra munden og fortælle om deres oplevelser med ulighed i branchen.

En af de mest højrøstede stemmer i debatten om ulige løn i branchen er den 41-årige skuespiller Signe Egholm Olsen. Hun har flere gange i karrieren selv oplevet at få langt mindre i løn end sine mandlige kollegaer.

“Da jeg blev færdiguddannet og landede mit første job i en film, foreslog jeg, at honoraret skulle en smule højere op. Det udløste et ramaskrig, og jeg fik at vide, at jeg bare skulle være taknemmelig for overhovedet at have fået rollen. Hvis jeg ikke

accepterede vilkårene, ville de bare finde en anden til rollen,” fortæller hun.

Hele episoden var ved at knække hende, før hun overhovedet havde fundet sine ben at stå på som professionel skuespiller. Hun hyrede efterfølgende en agent til at tage sig af lønforhandlingerne, da hun ikke kunne overskue det selv.

Ræk ud til kollegaerne efter hjælp

Efter næsten to årtier i branchen, er Signe Egholm Olsen i dag blevet langt mere hårdfør. Og hvor det tidligere knækkede hende at forhandle om løn, giver det hende i dag enorm selvtillid at kæmpe for en ordentlig hyre. Og hun opfordrer særligt nyuddannede skuespillerinder til at række ud efter hjælp hos mere erfarne kollegaer, når lønnen skal forhandles på plads.

“Hvis vi skal komme det her til livs, er vi nødt til at blive bedre til at bruge hinanden. Er du ny i branchen, så griб telefonen og

ring til dine mere erfarne kollegaer og søg om gode råd til lønforhandling. Der er en kæmpe støtte at hente der,” siger hun.

Kun ved at tale højt om problemet, kan vi komme det til livs og bane vejen for mere ligestilling, mener Signe Egholm Olsen.

“Jeg har netop indspillet en tv-serie, og der snakkede vi åbent om, hvad vi hver især fik i løn. Det var utænkeligt for få år siden, så jeg føler, at kulturen er ved at ændre sig. Men jeg undrer mig ærligt talt over, at vi stadig har behov for at diskutere emnet. Problemet er jo så åbenlyst, at det skrider til himlen,” siger Signe Egholm Olsen og opfordrer producenter og teaterchefer ude i landet om at lytte til kritikken.

“Vi skal gøre op med, at startudgangspunktet i et tilbud på løn er lavere for kvinder end mænd. Det er pinligt og gammeldags, og det må bare stoppe nu,” siger hun.

Branchen er begyndt at lytte efter

Hos organisationen Women in Film and Television Danmark (WIFT), der arbejder for mere ligestilling i branchen, er man positive over for, at flere kvinder i branchen italesætter problemerne med ulige løn.

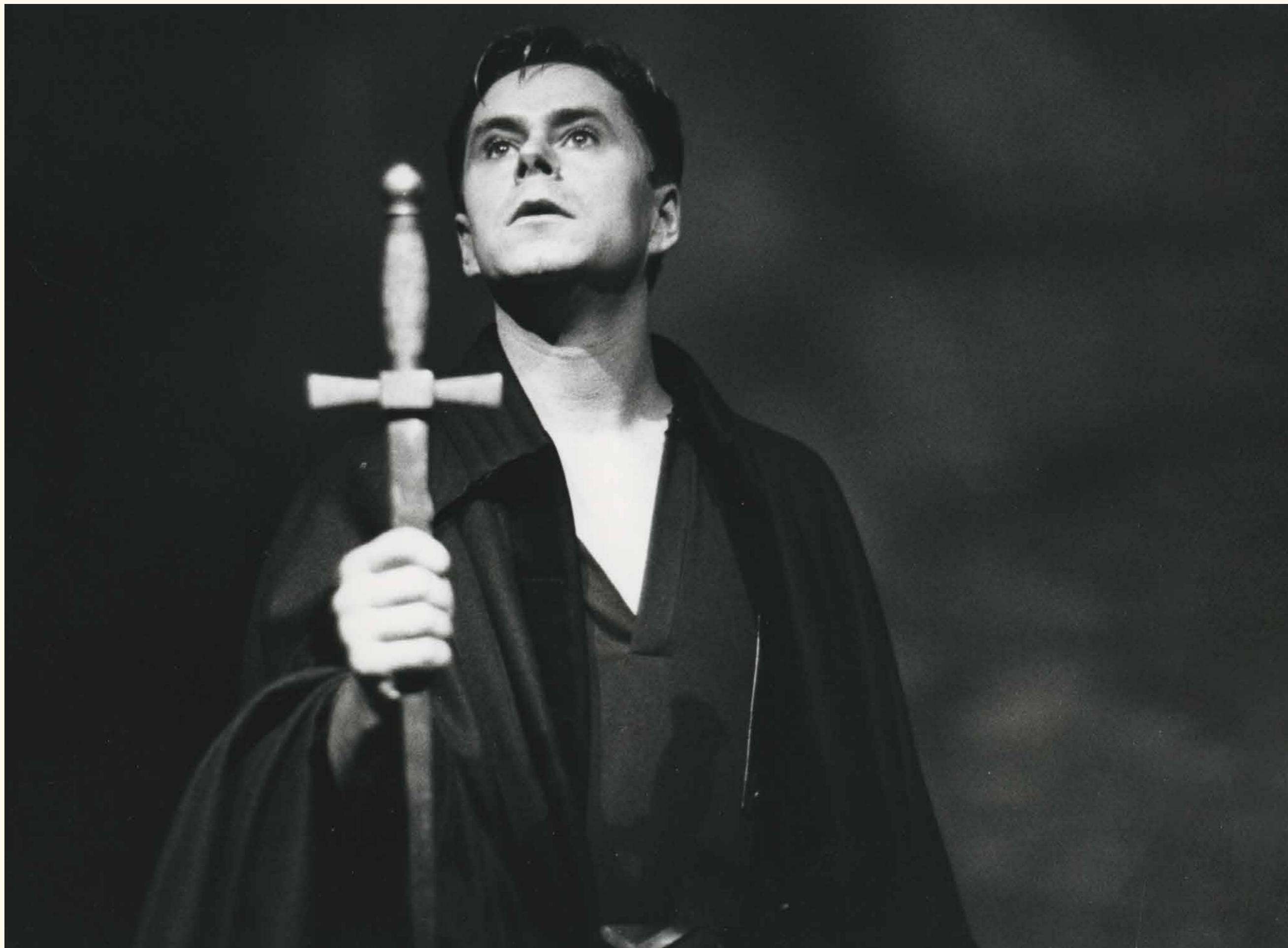
Bestyrelsesformand hos WIFT, Malene Flindt Pedersen, opfordrer derfor alle, som synes, at kulturen på det her område skal ændres, til at melde sig ind i organisationen.

“Hvis WIFT kan gå til DR eller Aarhus Teater med 1000 medlemmer i ryggen og kræve bedre lønvilkår for kvinder, gør det også større indtryk på dem. Så vil de have svært ved at sidde på problemet overhørig,” siger Malene Flindt Pedersen, der efterlyser en lignende model som i Sverige, hvor lønnen er offentligt tilgængelig.

“Hos NRK og SVT har de haft selvangivelse for køn i ti år. Det betyder, at de tæller hvor mange mænd og kvinder, de bruger i alle deres programmer. Det gælder både i alt fra nyheder til fiktionsserier. Og det har betydet, at der er langt flere roller til kvinder på NRK og SVT. I Danmark går det langsomt med at få en lignende ordning indført, men det er jo også lige først gået op for os, at vi ikke har ligestilling,” griner hun.

Malene Flindt Pedersen har dog indtryk af, at cheferne i film-, tv-, og teaterbranchen generelt er begyndt at erkende, at vi har et problem med ligestillingen på lønområdet – og de virker mere villige til at gøre noget ved skævvridningen.

“Jeg er meget optimistisk og tror, at vi nok skal komme i mål med ligestillingen på lønområdet inden for få år. Men det kræver, at vi alle sammen, især TV2, DR og Det Danske Filminstitut, giver den en skalle med at begynde at tælle og bliver ved med at råbe højt om problemet,” siger hun. ●

KLASSIKEREN

HAMLET

Shakespeares 'Hamlet' blev udgivet så langt tilbage som i 1603. Teaterlærde gætter på, at teaterstykket hermed er et af dem, der er opført oftest. I hvert tilfælde er det svært at komme i tanke om en replik, der er mere citeret end "At være eller ikke at være. Det er spørgsmålet". Prinsen af Danmark har således også været en ønskerolle at prøve kræfter med for mange skuespillere gennem tiderne. På nærværende foto ses Søren Spanning i teatersænen 1982/1983 på Det Kongelige Teater. I sit mindeord i Sceneliv sidste år skrev Mogens Pedersen følgende a pro pos: 'Hamlet' var Sørens forestilling. Hans 'Hamlet' var så smuk, ren, nutidig og selvfølgelig.

Kostumer er med til at definere en rolle for publikum

Af Ulla Abildtrup

Danmarks første museum for kostumer åbnede i sommer i Svendborg, og her vil man vise, hvordan kostumer bliver brugt til at fortælle historier på teater og film.

Fotos: Thomas Sjølander

Elin Reimer ville ikke være Laura i tv-serien 'Matador' uden sit forklæde, og figuren Harry Potter kan ikke spilles uden et par runde briller. Kostumer er afgørende for vores oplevelse af en figur og for skuespillerens indlevelse i karakteren. I sommer fik Danmark sit første museum for kostumer. Danmarks Kostumarium åbnede i det gamle Svendborg Skibsværft, og trods meget lidt omtale har museet siden haft omkring 35 besøgende dagligt.

"Anne Marie Helger har doneret sine fantastiske 'råberober' til museet, og de vil være en fast del af Kostumariumet. Senere vil vi supplere med skiftende udstillinger. Blandt andet i samarbejde med Det Kongelige Teater, som jo har en kæmpe samling af kostumer," siger idémændene bag museet Thomas Sjølander.

Han er udlært skrædder under den anerkendte skræddermester Lars Andersen, men kom senere til at sy kostumer til film og tv hos Cosprop i London, der er specialister i historiske kostumer. Her arbejdede han blandt andet med kostumedesigner John Bright, der har modtaget en Oscar for bedste kostumer til filmen 'Værelse med udsigt' og været nomineret til endnu flere Oscars heriblandt for filmen 'Howards End'.

Thomas Sjølander har stadig tæt kontakt til Cosprop og regner med senere at kunne udstille nogle af deres historiske kostumer syet til blandt andre Elisabeth Taylor og Bette Davis.

I dag er Thomas Sjølander selv verdensberømt designer og især kendt for sine broderier på kostumer, som han skaber på computerstyrede broderimaskiner.

"Jeg har etableret mit broderiværksted og mine maskiner, som en del af museet. Tanken er, at gæster skal kunne se noget af alt det arbejde, der går forud for det færdige kostume. Det åbne værksted skal også fungere som et showroom, hvor man kan se prøver fra de broderier, jeg har lavet til eksempelvis 'Harry Potter' og 'Alice i Eventyrland,'" fortæller Thomas Sjølander.

Farver og stoffer kan understrege en karakter

Kostumer kan ifølge Thomas Sjølander være en fortælling i sig selv, men som oftest er deres formål at tilføje en rolle, en skuespiller og et manuskript troværdighed.

"Kostumer som Anne Marie Helgers 'Mor Danmark-kjole' eller 'Golfkrigstournure', der var en protest mod Danmarks deltagelse i Irak-krigen, er så store og fantastiske, at de i sig selv får folk til at spærre øjnene op. Kostumerne er simpelthen med til at gøre publikum åbne og modtagelig for hendes politiske budskaber. På tv og i film er virkemidlerne ofte mere subtile, men lige så effektive," fortæller Thomas Sjølander.

"Det er utrolig interessant at arbejde med, hvordan vi kan hjælpe en karakter på vej, så seerne eller tilskuerne ubevidst eller bevidst bliver klar over, hvad det er for en person. Stof og farver kan være med til at understøtte en rolle. Det ser man for eksempel i 'Howards End', hvor Vanessa Redgrave er klædt i gennemsigtige stoffer som organza i sarte farver for at understrege hendes karakter som svagelig og udvisket. I 'Finding Neverland' undergår Kate Winslet en transformering i slutningen, som blandt andet illustreres ved, at hendes morgenkåbe skifter form og farve. De små sarte blomster skifter til stærke farver, og der kommer store dekorationer på kåbens slæb," forklarer Thomas Sjølander.

Han arbejder ofte med historiske film og tv-serier og anvender gerne gammelt materiale:

"Et kostume skal ikke være 'læst' med det samme, men det skal have en historie. Derfor inkorporerer man ofte gamle tekstiler som blondekanter eller perleborder, som giver autenticitet. Men det er vigtigt, at virkemidlerne ikke bliver fremmedelementer, der 'stikker ud' fra kostumet. Jeg foretrækker det underspillede fremfor det overtydelige," siger Thomas Sjølander.

Han bruger både originale historiske broderier og billeder som inspiration og programmerer sine broderier, så de ser så håndlavede ud som muligt, og kostumet ikke fremstår snorlige og fabriksfremstillet.

"Det gælder jo om at få beskueren til at tro på illusionen, hvad enten kostumet er til et teaterstykke eller for eksempel 'Game of Thrones,'" siger han.

Stunt betyder ekstra kostumer for designeren

Pia Myrdal er uddannet designer fra Margrethe Skolen og lærte at konstruere herretøj og graduering på Københavns Tilskærer Akademi. Hun har syet siden hun var ti år og fremstillede sine egne kostumer til step og dans.

"Under min uddannelse kom jeg på Nordisk Film, og så blev det ved kostumerne," fortæller Pia Myrdal, der arbejder som kostumedesigner og stylist på tv-serier, spillefilm, reklamefilm, tv-shows mm.

"Jeg elsker at arbejde med mange forskellige opgaver og vil gerne være en del af processen lige fra det indledende møde, hvor alle funktioner sammen gennemgår manuskriptet, over møder med instruktøren, continuity og kostumeprøver, til vi står på settet og filmer. På møderne kan der komme vigtige informationer fra de andre faggrupper, der er nyttige for mig at kende. Det kan være, at der er stunt med, og så skal jeg vide, hvor mange sæt tøj det vil indebære," fortæller Pia Myrdal.

Kostumedesigner samarbejder med skuespillere

“I dag er det almindeligt at lave et mood-board, som er en slags collage med billeder, stof- og farveprøver. Et mood-board udtrykker, hvilken karakter vi skaber kostumer til. Jeg drøfter selvfølgelig mine ideer med instruktøren og skuespilleren,” fortæller Pia Myrdal.

Tøjet – eller kostumerne – henter Pia Myrdal i butikker, genbrugsbutikker, firmaer eller diverse kostumelagre i ind- og udland. Hun har gennem årene også skabt sit eget kostumelager af “klæd-ud-tøj” fra blandt andet ‘Live fra Bremen’, almindeligt tøj, arbejdstøj, hospitalstøj, overtøj, slips, sko, briller, ure mm. Tøjet er fra 1970’erne og op til nu.

“Det gør det lidt nemmere at have sit eget lager. Da vi lavede sæson to af ‘Minkavlerne’, havde jeg en del af kostumeprøverne på mit lager. Mia Lyhnes rolle skulle for eksempel være lidt trist og kedelig at se på. Mia, filmens makeup-artist Carina Rehmeier og jeg prøvede forskelligt, indtil vi fandt frem til ‘Thordis’, som blev lidt anderledes end udgangspunktet, men både Mia og vi var glade,” fortæller Pia Myrdal.

“Da vi optog ‘Hvide Sande’, havde vi kostumeprøverne på vores hovedcast i København. Resten af rollerne – og der var mange – så vi først i Hvide Sande. Derfor havde vi rigtig meget ekstra tøj med fra blandt andet mit lager, så der kunne ‘trylles’ undervejs. Heldigvis var der også gode butikker i Ringkøbing og Hvide Sande. Det gælder om at finde kostumer, der passer til rollen, og som skuespilleren føler sig tilpas i og glad for. Det er et samarbejde,” understreger Pia Myrdal.

“Jeg har altid ekstra ting med i kostumebilen som varmetøj, badekåber og den slags ting, når vi er på optagelse. Der er også en stang med tøj til statister, hvis de ankommer i noget, der ikke lige passer ind i vores optagelser,” fortæller hun.

Karakteren begynder at leve ved kostumeprøven

I efteråret kan du møde skuespiller Anna Bruus Christensen, der er på turne med Det Kongelige Teater og forestillingen ‘Tour de chambre’.

“Kostumer er en forlængelse af rollen og kan hjælpe dig til at udvikle den. Jeg oplever tit, at rollen først rigtig begynder at leve, når jeg får kostumet på. En for stor jakke kan give noget til min rolle, som jeg ikke selv kunne ‘spille mig frem til’. Kostumet kan så og sige give mig krop og nerve og lige give det sidste skub i formgivningen af karakteren. Får du en stor kjole med korset eller et par meget stramme bukser på, giver tøjet jo en særlig kropslighed, ligesom en høj hæl på et par sko gør noget ved din holdning, din gang og dit selvbillede.”

“Nogle gange er kostumet helt anderledes, end jeg har forestillet mig inden kostumeprøven. Men bare det passer til rollen og føles godt, er det fint med mig. Jeg oplever, at kostumeprøven er et udspil, hvor jeg kan indgå i en dialog om rollen med scenografen. Der kan også være praktiske grunde til, at man foretrækker et kostume frem for et andet. Jeg har for eksempel engang fået lov at droppe høje hæle på teatret, fordi jeg var blevet opereret i knæet.”

Samtidig med ‘Tour de chambre’ kan Anna Bruus Christensen ses i en ny tv-serie på Xee:

“Serien spænder over en lang tidsperiode, og derfor har jeg mange kostumer. Tøjet er med til at nuancere

figuren og ligesom mennesker i virkeligheden, har karakteren i serien gode og dårlige dage, som selvfølgelig afspejler sig i hendes påklædning. Jeg elsker at udforske kostumets muligheder og begrænsninger og den kreativitet, det kan give mig, også selvom det kræver lidt ekstra overskud, når man skal spille i bikini, og det i virkeligheden er rasende koldt,” ler Anna Bruus Christensen.

Hun er uddannet fra Odense Teater, hvor hun blandt andet spillede med i ‘Den store Gatsby’.

“Til den forestilling skulle jeg skifte kostume på få sekunder. Det var lige fra undertøj og nylonstrømper til paryk og smykker. To påklædersker stod ude bag scenen, og vi havde ikke mere end 15 sekunder til skiftet. Jeg bliver altid imponeret over, hvordan noget, der synes så umuligt, alligevel kan lykkes i sidste sekund og ende som teatermagi for publikum,” siger Anna Bruus Christensen. ●

Kostumets tre funktioner på teatret

SOCIOMETRISK: Kostumet bruges til at vise karakterens sociale status og plads i hierarkiet. Eksempler kan være genstande som en uniform, der placerer karakteren som politi eller fx tjener, en tiggerstav, en kongekåbe eller et stetoskop.

ATMOSFERESKABENDE: Kostumet anvendes til at understrege en stemning i pagt med scenografien. Eksempel kan være mørke og dystre kostumer i et uhyggeligt stykke.

Kilde: Michael Eigtved, cand.mag. og Ph.d. ved Teater og Performancestudier under Københavns Universitet.

SYMBOLSK: Ved hjælp af symboler fortæller kostumet publikum om karakteren. Det kan være en kongekrone=magt eller skinnende hvidt tøj=uskuld.

Dårligt arbejdsmiljø i tv- og filmbranchen kræver opgør med tavshedskultur

Filmfolk protesterer mod dårligt arbejdsmiljø og en rapport kortlægger omfanget af grænseoverskridende adfærd i branchen

Af Jenny Høilund

“Jeg ankommer til filmsettet og vi får lige en kop kaffe, mens vi kigger på, at der bliver filmet. Så kommer producenten og siger til mig: ‘Hvad laver du? Ingen kaffe på settet! Er du amatør eller hvad? Hvad er det, du ikke forstår?’”

Jacob er skuespiller. Mest på teater-scenen, men indimellem er han “på besøg” i filmbranchen. Førnævnte oplevelse havde han i forbindelse med en mindre rolle i en børnefilm. Han skulle spille over for en kendt skuespiller, som han kendte personligt og derfor fik en kop kaffe med. Det var kun Jacob, som fik skældud.

Han har flere eksempler på den form for nedværdigende opførsel fra ledere i filmbranchen. Situationer som, ifølge en undersøgelse i kølvandet på #metoo i 2020, desværre ikke er sjældenheder. Rapporten tegner et samlet billede af en branche med ikke bare seksuelle krænkelse, men også trusler, magtmisbrug og forskelsbehandling.

“Det kommer til at handle om at hævde sin status og sparke nedad. Fordi alle er stressede, er det bare om at få delt nogle hug ud,” oplever Jacob, som ønsker at være anonym, fordi han frygter, hvad det kan betyde for hans jobmuligheder, hvis han stiller op med sit rigtige navn, der er journalisten bekendt.

Han har sammen med over 600 andre filmfolk på tværs af fag skrevet under på det protestbrev, som blev offentliggjort i Filmmagasinet Ekko i starten af august i år, hvor der siges fra over for øget arbejds-pres, chikane og bøllemetoder. Opråbet

kan være tegn på et opgør med en tavshedskultur, som førnævnte rapport belyser.

Camilla Møhring Reestorff, forskeren bag rapporten samt lektor i Kommunikation og Kultur ved Aarhus Universitet, er ikke overrasket over, at Jacob og andre i branchen ikke ønsker at udtale sig om arbejdsforholdene:

“En ting er at udtale sig kollektivt, noget andet er at stå på mål for det personligt. Man vil i højere grad blive udpeget som én, der potentielt er besværlig. Folk er bange for, at de aldrig får job i branchen igen, så hvis man vil have nogen i tale om de her emner, bliver man nødt til at erkende, at det er en svær samtale,” siger hun.

En presset filmbranche

Det er ikke nogen hemmelighed, at problemerne i branchen er en kompleks størrelse. Meget af den hidtidige mediedækning af opråbet har handlet om, at tv- og filmbranchen er exceptionelt presset lige nu, fordi der er rekordstor efterspørgsel på dansk fiktion. Dette har skabt mangel på kvalificeret arbejdskraft samt en konkurrence, hvor der bliver produceret mere og hurtigere for lavere budgetter.

“Dårlig økonomi og atypiske ansættelsesforhold er med til at skabe et fundament for, at grænseoverskridende adfærd kan finde sted. Man legitimerer måske, at der er brug for en hård tone, for at kunne leve op til de urimelige vilkår, og så bliver det noget, som alle indgår i og accepterer for at overleve,” forklarer Camilla Møhring Reestorff.

“Der er en grundlæggende mistillid til, at ledelsen vil tro på én, og en oplevelse af at grænseoverskridende adfærd bliver accepteret, fordi personen, der opfører sig grænseoverskridende, måske opfattes som én, der ikke kan undværes for produktionen”

Jacob har også været vidne til pressede kolleger, heriblandt scenografi- og kostumefolk, som ofte er dem, der har flest overtimer, når manuskriptet er forsinket og ting bliver lavet om i sidste øjeblik:

“Man kan komme ud for, at der er ændringer på dagen, hvilket alle selvfølgelig er fleksible i forhold til. Men det er klart, at hvis man er i filmbranchen til daglig, så bliver det mange timer, man lægger udover sin almindelige arbejdsuge,” fortæller Jacob og tilføjer, at hele produktionen bliver påvirket, når eksempelvis sminkører og kostumierer er stressede.

René Høyer Jørgensen er sekretariatschef i FAF, som er fagforeningen for film- og tv-arbejdere:

“Der er en tendens til, at dem med mindst styrke, heriblandt assistenter og runnere, bliver udsat for størst pres, fordi tingene bliver skubbet nedad. Vi har med vores overenskomster prøvet at sikre grænserne for, hvor mange timer man kan arbejde, for det er især det, der gør, at man bliver presset over længere tid,” siger han.

Den paradoksale tavshedskultur

Rapporten fra 2020 har spurgt skuespillere, filminstruktører og producenter om deres oplevelser med grænseoverskridende adfærd i film- og scene-kunstbranchen.

“I alle de brancher, hvor jobsikkerheden er lav, er der en højere grad af grænseoverskridende adfærd,” siger forsker Camilla Møhring Reestorff.

Undersøgelsen peger samtidig på nogle underliggende tendenser i arbejdskulturen, heriblandt en paradoksalt tavshedskultur.

Sisse Graum Jørgensen.
Foto: Jenny Høilund

Kulturen er paradoksalt, fordi folk taler med kolleger og venner om problemerne, men kun i mindre grad med ledelse, tillidsrepræsentanter og fagforbund.

Camilla Møhring Reestorff fortæller, at de ansatte frygter repressalier og oplever, at det ikke har konsekvenser, når de siger ting højt. På den måde normaliseres den grænseoverskridende adfærd, blandt andet ved at oplevelsernes betydning nedtones gennem fortællinger om, at denne adfærd er normal i en “hård branche”:

“Der er en grundlæggende mistillid til, at ledelsen vil tro på én, og en oplevelse af at grænseoverskridende adfærd bliver accepteret, fordi personen, der opfører sig grænseoverskridende, måske opfattes som én, der ikke kan undværes for produktionen.”

Der har før været peget på i medierne, at tillidsrepræsentanter ofte er kolleger, som selv er i løse ansættelser og derfor også frygter for deres fremtidige jobmuligheder.

Jørgen Ramskov, der er formand for Producentforeningen siger om tavsheds-kulturen:

“Det er rygraden i vores system, at man kan gå til en tillidsrepræsentant eller en arbejdsmiljørepræsentant, men undersøgelsen viser, at systemet ikke virker. Vi skal have signaleret, at personerne står til rådighed og at det skal tages alvorligt, når man melder noget ud.”

Vores skuespillercase Jacob har aldrig overvejet, at han kunne gå til en tillidsmand på de produktioner, hvor han kun har været løst tilknyttet. Og paradoksalt nok har det netop været i de løse ansættelser, at han har haft flest dårlige oplevelser:

“Det er klart, at jo kortere tid man er på en produktion, jo længere nede vil man være i hierarkiet og jo mere udsat vil man føle sig, så dér er behovet for tillidsmænd måske endnu større. Jeg har primært gået til kolleger og læst af, men det ændrer jo ikke noget.”

Ifølge formanden for Dansk Skuespillerforbund, Benjamin Boe Rasmussen er det altafgørende, at man begynder at opleve, at det nytter noget at sige fra og til:

“Man skal kunne se at det får en konsekvens, når folk siger og gør noget. Så tror jeg, at folk vil være mere tilbøjelige til at sige fra.”

Fra mediestorm til tryghed på Zentropa

I 2017 rullede #metoo-historierne om Zentropa i medierne, og filmselskabet var dermed blandt de første eksempler herhjemme i Danmark. Det fik virksomheden til at se indad og tage deres arbejdsmiljø op til et grundigt eftersyn.

“Vores indgangsvinkel var, at havde nogen et problem med noget, så skulle vi

Camilla Møhring Reestorff.
Foto: Privatfoto

alle anerkende det, uanset hvor lidt vi selv syntes det. Som medarbejder skal man have en oplevelse af, at det er i orden at føle, mene og have det, som man har det og give udtryk for det,” fortæller producer Sisse Graum Jørgensen, som jeg møder i Zentropas gamle kasernebygning i Filmbyen i Hvidovre.

Zentropas fokus på arbejdsmiljø mandede blandt andet ud i, at virksomheden oprettede en omsorgsgruppe med to medarbejdervalgte kontaktpersoner. Og indsatsen har båret frugt på flere måder. I 2020 vandt firmaet nemlig Sigtil-prisen, som er en arbejdsmiljøpris, man kan indstille tv- og filmarbejdspladser til.

Sisse Graum Jørgensen råder til, at man ikke sidder alene som ledelse og prøver at løse arbejdsmiljøudfordringer:

“Invester tid til at få hele virksomheden involveret. Træk en dag ud og sæt jer ned og tag snakken. Hver en stemme er vigtig og kan være med til at skabe positive resultater for alle,” siger hun.

Det er vigtigt at skelne mellem Zentropas fastansatte i Filmbyen og selve filmproduktionerne, hvor det kan være en blanding af freelancere og midlertidige ansættelser.

Sisse Graum Jørgensen medgiver, at det kan være en udfordring at få alle med, fordi nogle af skuespillerne måske kun møder ind en dag eller to og derfor ikke kender tillidspersonerne på produktionerne:

“Det er måske noget, vi godt kan overveje, hvordan vi gør bedre. Vores produktioner kan jo være langt væk, så vi er også begyndt at vedlægge de skriftlige

retningslinjer for arbejdsmiljø, når man får kontrakten, siger hun og forklarer, at Zentropa forsøger at italesætte det gode arbejdsmiljø ude på produktionerne, når holdet mødes i starten og skal udpege tillidsrepræsentanter.

Momentum og magtforskydning?

Det siger sig selv, at et arbejdsfællesskab, hvor folk er glade for at være, også er noget der tiltrækker arbejdskraft. I en tid med mangel på kvalificeret arbejdskraft i filmbranchen, kan det altså betale sig for producenterne at fokusere noget mere på arbejdsmiljø.

“Lige pludselig er det jo os ansatte, der sidder med en form for magt i forhold til at kunne sige fra, når producenterne mangler arbejdskraft. Det betyder jo noget, hvilken arbejdsplads de kan tilbyde, og de unge er meget bedre til at sige fra og stille krav til løn og psykisk arbejdsmiljø,” siger formanden for skuespillerforbundet, Benjamin Boe Rasmussen.

Han tror ikke på, at man kan løse problemerne politisk, som nogen parter har været inde på i debatten.

“Det er en kulturændring, der skal til. Du kan ikke lovgive dig ud af det, for der findes allerede lovgivning på området,” siger han.

I FAF udvikler de løbende overenskomster med Producentforeningen og har desuden igangsat en arbejdsmiljøkampagne med udgangspunkt i svar fra medlemmerne.

“Der er altid mulighed for forbedringer, men vi er nødt til at vide, hvad

medlemmerne har brug for, og hvor skoen trykker. Nu tør folk sige det højt. Det skal der til for, at en faagforening kan gøre noget,” siger sekretariatschef René Høyer Jørgensen.

I Producentforeningen forsøger de også at sætte ind på flere fronter:

“Vi tager de her ting op politisk, vi vejleder vores medlemmer i konkrete kontraktforhandlinger, og vi forhandler som forening med DR og TV2 om at sikre nogle fornuftige grundvilkår og kontrakter,” fortæller formand Jørgen Ramskov.

Tavshedskulturen er måske ved at blive brudt

Camilla Møhring Reestorff mener, at det er et svært ryk, for selvom der kommer flere og flere fælles opråb, er det stadig sårbart for den enkelte at stille sig op:

“Det kræver, at man begynder at italesætte, hvordan man kan beskytte dem, der udtaler sig, fordi lige nu er både mænd og kvinder bange for at blive stemplet som nogen, der er besværlige, og som man derfor ikke vil arbejde sammen med,” siger hun.

Jacob håber, at vi bliver ved med at tale om arbejdsmiljø i den kunstneriske branche:

“Den lever jo af, at alle siger ‘ja’, så jeg synes også, at der på den anden side bør være nogle rammer, der passer på mig.” ●

DSF STUDIO KURSER OG EFTERUDDANNELSE

ÅBEN STUDIO

*Fri træning for 200 kr. pr. halvår.
Obs. Tilmelding forinden er påkrævet.*

FILMSKUESPIL MED LOTTE SVENDSEN

Tirsdage til 30. nov.

Bliv bedre til at gå målrettet til værks. Hos filminstruktør og manuskriptforfatter Lotte Svendsen er stilen ofte tragikomisk med vægt på karakterarbejde, miljøbeskrivelser og inspiration af Mike Leigh-metoden.

Lotte Svendsen har over 25 års erfaring og har bl.a. instrueret tv-serien ‘Max pinlig’ samt 3 spillefilm over samme koncept.

IMPROVISATION MED CHRISTIAN DAMSGAARD

Onsdage til 17. nov.

En række øvelser med udgangspunkt i improvisationens grundprincipper vil give kursisterne en evne, og ikke mindst modet, til at fortælle korte og længere historier uden et fastlagt manuskript.

Christian Damsgaard er improviser med 30 års erfaring i klassisk teatersport, impromusical og langform.

STEMMEN I KROPPEN MED NAJA MÅNSSON

Torsdage til 25. nov.

Et stemmeværksted hvor der arbejdes med kropsbevidsthed og åndedrætstræning med fokus på at styrke en sund stemme.

Naja Månsson har 10 års erfaring med at massere og behandle professionelle stemmer og har efter sin kandidatuddannelse i klassisk sang specialiseret sig yderligere inden for faget.

KURSER

PRAKSIS UDVIKLING FOR MODERNE DANSERE OG KOREOGRAFER

1. nov. og 6. dec. // frist løbende // 75 kr. – andre 125 kr.

To seancer for professionelt udøvende dansere og koreografer med henblik på at udveksle kunstnerisk praksis med hinanden. Få tid til at eksperimentere og få konstruktiv feedback og dialog i et faciliteret rum. Som kursusedtager vælger du selv fra gang til gang din rolle (guide og deltager eller blot deltager), så den er meningsfuld for dig.

Julie Schmidt Andreassen er uddannet som koreograf og danser fra London Contemporary Dance School med en Bachelor of Arts in Contemporary Dance.

STEMMENS AKUSTIK – ET FOREDRAG MED JOHANNES MANNOV

8. nov. // pris 100 kr. // frist 1. nov.

Akustik forbinder vi normalt med lyden i rum vi befinder os i. Her kommer et foredrag om lyden i et rum der befinder sig i os. På foredraget præsenteres praktisk anvendelige tiltag for optimal stemmeresonans for alle professionelle stemmebrugere og undervisere. Komplekse begreber, som fx “formanter”, “passaggio” og “vokalmodifikation” (cover), forklares på en enkel og ligefrem måde.

Johannes Mannov er operasanger, sanglærer og coach og med mentaltræning i scenekunstens verden som speciale.

METODEWORKSHOP MED KAMILLA WARGO

29. nov.-2. dec. // frist 1. nov. // 450 kr.

På denne workshop får du indsigt i de teknikker, som Kamilla Wargo bruger i sit arbejde som dramatiker og iscenesætter. Hvordan skaber man en rammende monolog? Og hvordan iscenesætter man den? Vi vil med enkle og legefule greb udfolde ord og følelser. Vi vil skabe en række monologskitser og undersøge, hvordan den lille historie tit faktisk rummer den store.

Kamilla Wargo er en af de mest aktive instruktører og dramatikere i Danmark.

**Boligøkonomi
bliver nemmere,
når du ejer
din bank**

Som medlem af Dansk Skuespillerforbund er du medejer af Lån & Spar og får særlige fordele. Danmarks højeste rente på din lønkonto er en af dem. Du får også en økonomisk helhedsrådgivning af din personlige bankrådgiver, der har sat sig ind i arbejds- og lønvilkår for skuespillere.

Det sidste er vigtigt, når det gælder din bolig. Uanset om du skal købe, sælge eller leje, kan du regne med kvalificeret rådgivning fra en, der kender din økonomi. Køb af villa, lejlighed eller andelsbolig er nok den største økonomiske beslutning, du kommer til at træffe, så hvorfor ikke udnytte alle dine fordele?

**Skal du
handle bolig?**

Brug dine medlemsfordele.
Ring **3378 1994**,
book på **lsb.dk/dsf**
– eller skriv til:
dsf@lsb.dk

**UDVIKLING
FORÆDLING
FORDYBELSE**

Hos Scenekunstskolens efteruddannelse kan du som professionel scenekunstner styrke og dyrke din faglighed, få inspiration og udsyn og opbygge nye netværk.

Du kan stadig nå med på årets sidste workshops og masterclasses!

Læs mere
og tilmeld dig på
DDSKS.DK/KURSER

MINDEORD FOR KNUD DITTMER

19.10.1941 – 17.09.2021

Af skuespiller Anne Marie Helger

Teaterleder, instruktør, skuespiller, forfatter og foredragsholder Knud Dittmer er død. Min højtelskede uadskillelige makker fra ungdomsårene i Aalborg lever ikke længere. Knud blev født i Vejle, og han ville være fyldt 80 år i oktober. Det nåede han ikke, for han døde på et plejehjem i Aalborg og blev begravet 29. september fra Nørholm Kirke i Nibe.

Til alle jer der ikke kendte Knud, eller måske aldrig har hørt om Knud Otto Dittmer fra Vejle, vil jeg gerne berette om en episode, der viser hvilket enestående stof, han var gjort af. Vi var seks elever på Aalborg Teaters elevskole. På andet år fik vi Lulu Ziegler som dramalærer. Lulu kom frisk fra Frankrig med nogle avantgardistiske undervisningsmetoder, som hun ikke kunne vente med at prøve af på os. Der blev stillet en stiv spisestuestol op midt på gulvet i klasserummet. Vi skulle så efter tur komme ind og mimisk gestalte, hvilke følelser vi havde til stolen.

Det var heldigvis ikke mig, der skulle op først. En efter en kom vores kammerater ind og prøvede desperat at løse den krævende opgave. Den sagesløse stol blev befamlet og kysset og nedstirret og løftet og båret og spyttet på og vraget og vendt og drejet.

Jeg sad bare og ønskede jeg aldrig havde fået den vanartede ide partout at ville til teateret. Hvad skulle det også til for? Jeg burde være blevet hjemme hos far og mor i Charlottenlund og bare nydt at være et beskyttet bedsteborgerbarn med udsigt til at blive godt gift, og så måske i ny og mest næ, spille en lille smule amatørteater med andre normale samfundsstøtter nede på fars bibliotek. Men Gud ske tak og lov – lige før det blev min tur som den sidste i rækken af stol-udfordrede stakler, så blev det Knuds tur. Åh Knud denne seje, vilde, kloge, talentbegavede, brændende, belæste, intellektuelle, rå, ukuelige og sårbare arbejderknægt fra Vejle – lidt ældre end os andre! Jeg så i al diskretion mægtig op til Knud – han var en ener – helt sin egen. Lulu var også ret så møgbetaget af ham. Det var vi alle. Og vi var spændte som flitsbuer på, hvordan Knud ville klare denne ydmygende situation.

Knud gik ud og kom determineret ind gennem døren, smækkede den hårdt i efter sig. Gik med faste skridt hen og greb stolen i et brutalt førergreb, holdt den højt hævet over sit markante langhårede hoved og marcherede ud ad døren, som fik nok et invaliderende smæk. Vi ventede spændt. Hvad nu? Kom de mon ind igen: Knud og stolen? Nej, gu' gjorde de ej. Vi fløj hen til vinduerne, og der så vi Knud nok så flot stadig med himmelstormende stofeføring vade igennem teatergården – ud ad porten... og... vi så ham aldrig siden! Han forlod elevskolen i utide.

Uddannelsen var treårig den gang. Han fik aldrig nogen uddannelse. Det gjorde jeg heller ikke, for jeg fulgte Knud ned på Jomfru Ane Teatret. Det lille eksperimentalteater var lige blevet indviet af nogle friske kræfter. Dem sluttede vi os til. Når man ikke har en uddannelse, så kalder jeg det med en såkaldt Helgerisme at man er "autointakt". Det har jeg haft meget glæde af at være. Det tror jeg også Knud havde glæde af at være. Der var i hvert tilfælde ingen systemer, der passede til Knud. Han lavede sine egne. Når vindene føjede sig så sejlede Knud.

Knud Dittmer boede i et lysglimt, og det siges at være Evighedens hjerte.

GITTE SIEM

29.01.1954 – 27.03.2021

Gitte Siem mestrede både det morsomme og tragiske – i livet og på scenen.

Hun blev født i Gråsten 29. januar 1954. Hendes far, der var ivrig amatørskuespiller, gav spilleglæden videre til sin datter, og i 1980 blev Gitte Siem færdig på skuespillerskolen ved Aarhus Teater. Her blev hun i fire år, hvorefter hun rykkede videre til Aalborg Teater, hvor hun de næste 14 år var en del af ensemblet. Hun brillerede blandt andet som Anita i 'West Side Story' og Penelope i 'Odysseus fra Vraa', men mestrede alle roller, fra klassiske dramaer over musicals og moderne dramatik til komedierne, hvor hun kunne bruge sin sans for humoristisk timing. Gitte Siem mente i det hele taget, at det skulle være sjovt at lave teater. Det var i forvejen så krævende, så hvorfor lide for kunsten?

Hun var en holdspiller, med en formidabel evne til at læse en forestilling og vide, præcis hvad rollen krævede. Hun elskede at møde op i prøvesalen og udvikle forestillingen i fællesskab. Både på og uden for scenen var hun med til at skabe sammenhold og lavede ofte en kæmpe gryde Coq au Vin til hele holdet, både skuespillere og teknikere. Havde en gæstespiller brug for et sted at sove, var Gitte Siems sofa altid ledig, ligesom der altid var tid til en snak. For trods sin livsglæde og udadvendte lyse sind, kendte Gitte Siem også til mørket. Særligt som ung kæmpede hun med angst og talte åbent om det. Til stor trøst for kollegaer og andre, der følte sig set og rummet.

Mentor for den yngre generation

Set og rummet blev også de mange unge skuespillere, der mødte Gitte Siem. På teatret behandlede hun dem som ligemænd, og som underviser fik hun mange ind på teaterskolerne takket være et særligt blik for den enkeltes talent og styrker.

Derfor var det naturligt, at hun begyndte at drømme om selv at instruere. Hun havde forelsket sig i det franske stykke 'Le Bal', og i 1996 fik hun tre måneders orlov fra Aalborg Teater for at tage til Paris og forsøge at opnå rettighederne – og selvfølgelig nyde det Frankrig, hun elskede så højt. Det lykkedes, og i 2006 satte hun 'Le Bal/Dans' op på både Aarhus og Aalborg Teater.

Da havde Gitte Siem dog for længst taget springet til København, hvor hun fra 1999 spillede på blandt andet Nørrebro Teater, Folke-teatret og ikke mindst Grønnegårdsteatret. Her fik hun i 2001 den ide at bearbejde klassikere af Holberg og Shakespeare til skarpt-slebne og urkomiske familieforestillinger, der blev en årligt tilbagevendende begivenhed indtil 2010, hvor hun takkede af med en forrygende version af 'Tvillingerne' og modtog Preben Neergaards Hæderslegat. Hun vendte også jævnlige tilbage til det Nordjyske, hvor hun blandt andet iscenesatte 'Maskerade' på Aalborg Teater.

Gitte Siem var en fabelagtig ensemble-spiller, der mestrede alle roller og genrer. Hun markerede sig også som instruktør, ikke mindst af de populære familieforestillinger på Grønnegårdsteatret, hvor hun gjorde Holberg og Shakespeare levende for flere generationer. I marts gik hun bort efter længere tids sygdom.

Gitte Siem som Magenta i 'Rocky Horror Picture Show', Aarhus Teater 1982.
Foto: PR

Også på film og tv kom der bud efter Gitte Siem, der spillede en række mindre men markante roller i blandt andet 'Rejseholdet', 'Borgen' og ikke mindst 'Kunsten at græde i kor', hvor hun som døende Moster Didde trak på sin Sønderjyske opvækst. Hun var også på rollelisten til den kommende sæson af 'Borgen', men måtte erkende, at kræfterne ikke slog til. Gitte Siem var i 2016 blevet diagnosticeret med kræft, men selvom sygdommen i perioder var slem, tog den aldrig modet fra hende. Hun insisterede på, at livet skulle leves, med alt det bedste, det havde at byde på: God (fransk) mad af gode råvarer, god vin, cigaretter og gode samtaler med gode mennesker. Siem elskede fest og farver og forstod til det sidste at samle mennesker omkring sig. Hun sov stille ind 27. marts i år. Hun efterlader sig en datter, skuespiller Sidsel Siem Koch, som hun fik med eks-manden Anders Gjellerup Koch, samt et barnebarn. ●

Portrættet er blevet til på baggrund af samtale med venner, familie og kollegaer.

Historien er ikke så støvet, som man går rundt og tror

Fra nu af er der adgang til lydsiden af i alt 2700 timers dansk teater og scenekunst optaget i årene fra 1948 til 1988. Optagelserne er indsamlet af lydnørden **Knud Hegermann-Lindencrone**, og den er unik på verdensplan. Særligt skuespillere vil få glæde af samlingen, vurderer forskningsbibliotekar **Anna Lawaetz**.

Af Jacob Wendt Jensen

Liva Weel i 'Den Stundesløse' på Det Kgl. Teater 1931. Foto: ukendt ophav, Det Kgl. Bibliotek

Hvordan lyder gamle dage?

Det er svært at vide og ikke altid til at finde ud af, medmindre man har tilgængelige lydoptagelser, og det har man alt for sjældent. Men nu er der pludselig givet adgang til en gigantisk samling af teaterlyd, der rækker tilbage til 1948. Optaget i en kvalitet som ikke engang Danmarks Radio havde dengang. Og det er en samling, der kan få selv British Library i London til at være misundelige, i det de blot har den slags optagelser fra National Theatre fra 1963 og frem.

Knud Hegermann-Lindencrone begyndte allerede at optage lyden af teaterstykker i 1948, der var 200-året for indvielsen af Komediehuset på Kongens Nytorv, en forløber for Det Kongelige Teater, som vi kender det i dag. Hegermann-Lindencrone sad i bestyrelsen for Berlingske Tidende, og fik med henvisning til venskabet mellem bogtrykker Berling og Ludvig Holberg overbevist avisen om at betale for en ordentlig båndoptager med flere gode mikrofoner. Og så gik han ellers bare i gang. Den første opgave var en opførelse af 'Barselsstuen' i 1948 med Elith Foss i hovedrollen som Troels.

Siden kom optagelser til med Liva Weel (i en usædvanlig rolle i 'Den stundesløse'),

Osvald Helmuth, Ebbe Rode og Lily Broberg til. Nævn en hvilken som helst skuespiller fra ensembleterne i København mellem 1948 og 1988, og der er en god chance for, at vedkommende nu kan høres ved en lyttepost på Det Kgl. Bibliotek.

Fri adgang for alle

Det er begrænset, hvad man ved om Knud Hegermann-Lindencrone i dag, men Anna Lawaetz gætter på, at han levede af en familiefornuelse og dermed kunne få maksimal tid til sin hobby. Han var også manden bag nogle af de allerførste optagelser af lyd i Danmark. På teatrene placerede han en mikrofon på scenen, så den lå lige ved sufflørkassen pegende ind mod skuespillerne og yderligere en der vendte ned mod orkestret.

"Han havde virkelig sans for lyd, og kvaliteten er en helt anden end for eksempel den man kan høre på YouTube i gamle brudstykker med Sarah Bernhardt, hvor det knaser og suser. Via Berlingskes korrespondent i USA, fik han fat i nogle Scotch-spolebånd, der endnu ikke var i handlen og som kørte hurtigere end dem, de ældste af os kan huske. Han afhentede båndene i lufthavnen i Kastrup blot to timer før, der var premiere på 'Barselsstuen' og susede ind

til teatret i bil," fortæller Anna Lawaetz, der er forskningsbibliotekar og ansvarlig for Teatersamlingen på Det Kgl. Bibliotek.

I omkring 30 år har båndene ligget i en DAT-kopi på Det Kongelige Teater, men har ikke været tilgængelig for den brede offentlighed. Man skulle igennem en masse gate-keepers for at få lov til at høre noget. Der har været plukket enkeltforestillinger fra Det Kongelige Teater til udgivelser på plade gennem tiderne, men nu er alt katalogiseret og tilgængeligt, så man kan søge på det. Og finder man noget spændende, kan man møde op på Det Kgl. Biblioteks læsesal og se om en af de to lytteposter er ledige, og så er det ellers bare om at gå gang.

Tone og timing

De omkring 2700 timer er fordelt med 1700 timer fra Det Kongelige Teater og 1000 timer fra andre af Københavns teatre som for eksempel Riddersalen, Tivolis koncertsal, Alléscenen, Det Ny Teater, Det Ny Scala, Fiolteatret, Folketeatret, Aveny, Cirkusbygningen, ABC Teatret eller Gladsaxe Teater. Og 2700 timer kan oversættes til knap 1400 forestillinger. Med andre ord ikke så lidt af et slaraffenland at gå på opdagelse i.

Der er for eksempel 18 forestillinger hvor Dirch Passer er med. Og der er en med Kjeld Petersen, nemlig 'Den grønne elevator'. Og hvad med for eksempel et genhør med lydsiden af Ernst Bruun Olsen og Finn Saverys 'Teenagerlove', der skabte sensation som den første dansksprogede musical fra 1962?

"Historien er ikke så støvet, som man går og tror. For det første er kvaliteten af den lydlige gengivelse fremragende. Det er som at være der selv. Jeg er selv flere gange blevet overrasket over, hvordan timingen og tonen på teatret var før i tiden. For eksempel var det spændende at høre Elith Foss' åbningsmonolog i 'Barselsstuen' fra 1948, hvor han står som Troels og nævner navnene på alle dem, han skal dele invitationer ud til. Den monolog er nærmest sådan helt Anders Matthesen-agtig i sin rablende og hurtigt løbende stil, hvor Foss viser en timing, der lyder meget moderne."

Anna Lawaetz fortsætter:

"Jeg forsker til dagligt i stemmer, og derfor glæder jeg mig til at kunne sammenligne, hvordan diktionen var på Det Kongelige Teater med for eksempel andre teatre i byen på samme tid. Man har jo altid sagt, at der var en særlig diktion netop på Det Kongelige Teater – har det mon noget på sig og hvis ja, hvordan lød det så?"

Et kvantespring

Det er ikke svært for Anna Lawaetz at forestille sig skuespillere eller andre sceneoptrædende bruge det nye arkiv:

Knud Hegermann-Lindencrone.
Foto: Dagens Nyheder, Det Kgl. Bibliotek

"Vores registrant er brugbar på mange forskellige måder. Den er på 525 sider, og man kan søge på alt fra skuespillernavne og instruktører til dramatikere. Flere steder endda på scenografernes navne, selv om man ikke kan se deres arbejde," siger Anna Lawaetz og fortsætter:

"I Danmark er der ikke pligt aflevering på opført dansk dramatik. Ganske vist står der i teaterkontrakterne, at stykkerne skal afleveres til Teatersamling på Det Kongelige Bibliotek, men det er en såkaldt tredjepartsaftale, så man kan ikke være helt sikker på, at det bliver gjort. På den led er teaterområdet ret skrøbeligt, når det gælder det skrevne ord, og her kan vi også supplere med optagelser af stykker, vi ikke har modtaget manuskripter til. Noget af det man ofte kritiserer, når man taler om dokumentation af scenekunst i videoformatet, er at man får en forkert ide om, hvordan det var i salen på det pågældende tidspunkt. Set i den sammenhæng er lydoptagelserne mere rene, fordi man ved, at der er tale om en dokumentation, der er ufuldstændig. Det visuelle er ikke med. Samtidig er der en autenticitet i stemmeoptagelserne, der får en til at få en fornemmelse af at man kan transcenderer tid og sted, når lyden er god som her."

Lawaetz peger på hendes del af Det Kongelige Bibliotek som et vigtigt sted for skuespillere:

"Vi har mange skuespilleraspiranter og skuespillere og dramatikere som besøgende, fordi vi er nationalarkiv for opført upubliceret dramatik. Og med adgangen til alle de nye bånd oveni, gætter jeg på, at vi ikke får færre. ●

TEATER V

HVORFOR MIG?

En forestilling om kræft

9. OKT. – 6. NOV. 2021

20% af billetindtægten går direkte til Kræftens Bekæmpelse

TEATER-V.DK